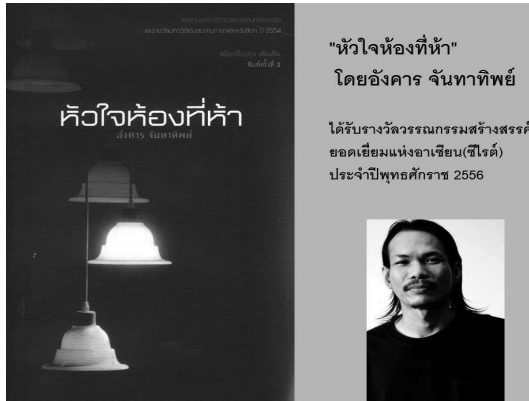

บทวิจารณ์หนังสือ หัวใจห้องที่ห้า

ณัฐนันท์ สีตาแก้ว*

ผู้มีใจรักในการอ่านหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีใจรักในงานเขียนประเภท ร้อยกรองเป็นทุนเดิม คงไม่พลาดกับความน่าสนใจในกวีนิพนธ์ของ อังคาร จันทาทิพย์ เจ้าของผลงาน รวมบทกวี “หัวใจห้องที่ห้า” ฉบับปรับปรุง ที่ควารางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ปีพุทธศักราช 2556

คณะกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ปีพุทธศักราช 2556 มีมติให้รวมบทกวี หัวใจห้องที่ห้า ฉบับปรับปรุง ของอังคาร จันทาทิพย์ ได้รับรางวัลโดยมีคำประกาศกล่าวว่า “หัวใจห้องที่ห้า” นำเสนอเรื่องเล่าโดยจำลอง วิวัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่ยุคโบราณก่อนประวัติศาสตร์ การตั้งชุมชนสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย คนไร้บ้าน คนพลัดถิ่น คนกลุ่มน้อย โดยเชื่อมโยงเรื่องเล่าในอดีตกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งล้วนระทมทุกข์ นำเสนอการปะทะสังสรรค์ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้แต่งมองโลกและปรากฏการณ์ด้วยมุมมองที่ย้อนแย้ง ในภาคแรก “หัวใจห้องที่ห้า” และภาคหลัง “นิทานเดินทาง” ภาพ

* อาจารย์ สาขาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

คู่ขนานของการว่ายนตู่ใต้ดินร่นของมนุษย์ ท่วงท่าองการประพันธ์ใช้ฉันทลักษณ์ที่หลากหลาย และมีลีลาเฉพาะตน”

หากยังมีเสียงสะท้อนด้วยทัศนคติที่แตกต่างจากเหตุผลข้างต้น ชีวชนให้ผู้อ่านได้ขบคิดในด้านของบทวิจารณ์วรรณกรรม “หัวใจห้องที่ห้า” โดยอาจารย์สกุศล บุญยทัตต์ที่ว่า “ความเป็นกวีนิพนธ์ของ “อังคาร” มักจะสื่อสารด้วยภาษาที่จริงจังและมุ่งขุดลึกลงไปถึงเบื้องลึกของสำนึกแห่งสาระเนื้อหาหมากเกินไป คล้ายดั่งว่าเป็นคิอบทวิพากษ์ที่สื่อสารด้วยสัญลักษณ์แห่งความเป็นร่ายกรอง หมายถึง ในเชิงรูปลักษณ์ทางวรรณศิลป์ “อังคาร” มีโอกาสจะใช้ถ้อยคำที่ตรงตามและจดจำให้ปรากฏเป็นรอยทรงจำในสำนึกได้” แต่ทั้งนี้อีกด้านหนึ่งกลับทำให้เราคิดว่าความเป็นสัญลักษณ์อาจเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากกวีท่านอื่นที่สร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ “อังคาร” นำไปสู่ความเป็นกวีของภาคอีสานบุคคลที่สามอย่างภาคภูมิ

หัวใจห้องที่ห้ากล่าวถึงแต่ละภาคส่วนของเนื้อหายังพบว่าม้นักเขียนผู้มีใจรักในบทกวี อย่างคุณชาคริต แก้วทันคำ ที่ให้รายละเอียดอย่างเด่นชัดในรวมบทกวี หัวใจห้องที่ห้า ของ อังคาร จันทาทิพย์ ซึ่งสรุปได้ว่า ภาคแรก หัวใจห้องที่ห้า มีเนื้อหาแยกเป็นสองส่วน ในส่วนแรกกล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์ อารยธรรม พรมแดน ประวัติศาสตร์และรัฐชาติ ส่วนที่สอง กล่าวถึงสงคราม ความขัดแย้ง สันติภาพและปัญหาความรุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาคแรก หัวใจห้องที่ห้า ของ อังคาร จันทาทิพย์ คล้ายบอกว่าหัวใจของคนปกติมีสี่ห้อง แต่หัวใจห้องที่ห้า ครอบบรรจุความรัก ความฝัน ความปรารถนาดี ความหวังสันติภาพ การแสวงหา การต่อสู้และกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผ่านเนื้อความในบทกวีชิ้นนี้ได้อย่างแจ่มชัด เหมือนจะเป็นตัวแทนของคนในสังคมร่วมสมัยที่ส่งเสียง สื่อสารถึงมนุษย์บนโลกใบเดียวกัน

ภาคหลัง นิทานเดินทาง ของ อังคาร จันทาทิพย์ นำเสนอเนื้อหาและเรื่องราวผ่านเรื่องเล่าที่หลากหลายซึ่งแบ่งเป็นสี่ส่วน คือ ส่วนแรกกล่าวถึง การเดินทางท่องโลกและท่องหนังสือ ผ่านบันทึกโดยอาศัยประสบการณ์ในสิ่งที่รู้เห็น รวมไปถึงการเก็บความโดยอาศัยข้อมูล เพื่อคัดกรองและกลั่นกรองออกมาเป็นบทกวีที่กระชับ ได้ทั้งคำและความ ส่วนที่สองกล่าวถึงเรื่องเล่า นิทานและตำนานแถบลุ่มน้ำโขง แผ่นดินถิ่นอีสาน เป็นการนำเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ โดยใช้เสียงเฉพาะของตนเอง ที่มีลีลาเป็นเอกลักษณ์ ส่วนที่สามกล่าวถึงคนไร่บ้าน คนพลัดถิ่นและชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย และส่วนที่สี่กล่าวถึง วิถีชีวิตชนบทแถบ

อีสาน ความห่างไกลและความผูกพันของคนในครอบครัว ในภาคหลัง นิทานเดินทาง ของ อังคาร จันทาทิพย์ นำเรื่องเล่า ตำนาน นิทานดวงดาว นิทานเดินทาง นิทานปรัมปรา จากเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ได้อย่างน่าสนใจในมุมมองหนึ่ง ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการสร้างสรรค์นัก แต่นับเป็นความพยายามเชื่อมโยงเรื่องราว เนื้อหาในเล่มที่กล่าวถึงความสัมพันธ์จากอดีตสู่ปัจจุบันในฐานะนักเล่าเรื่องผู้เฝ้ามองปรากฏการณ์บนความเปลี่ยนแปลง

คุณชาคริต แก้วทันคำ ยังมีข้อท้วงติงถึงฉันทลักษณ์ในการประพันธ์ในฐานะที่มิมีความเชี่ยวชาญในบทกวีเช่นเดียวกับ อังคาร จันทาทิพย์ ว่า “ในรวมบทกวีเล่มนี้ อังคาร จันทาทิพย์ นำเสนอรูปแบบบทกวีประเภทโคลงสี่สุภาพ กลอนสุภาพ และกาพย์ฉับ 16 เป็นหลักซึ่งพบข้อจำกัดในเรื่องจำนวนคำบังคับของแต่ละวรรคในบทกวีซึ่งอ่านตะกุกตะกัก ติดขัด ไม่ลื่นไหล บางวรรคมีจังหวะไม่เท่ากันหรือคร่อมกัน ซึ่งยากต่อการอ่านแบบร้อยกรองตามขนบเดิม แบบ 3/3/3 , 3/2/3 หรือ 2/2/3 เป็นต้น”

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น “งานของอังคาร จันทาทิพย์ มีมิติที่หลากหลาย มองภาพหลายด้าน ทำให้เห็นความเป็นมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานในหลายรูปแบบ ทั้งคนชนบทและชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นการบอกให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ที่เหมือนโลกคู่ขนานของสังคมแต่โบราณ ซึ่งอาจจะกลับทิศกลับทางกันบ้าง แต่มนุษย์ก็ยังคงมีความหวังอยู่ตลอดเวลา งานแบบนี้แหละที่มีพลังและทำให้วงการกวีฟื้นคืนกลับมา” นี่คือนัยที่ปากคำจาก เจน สงสมพันธุ์ นักสัทสนักเขียนที่พูดถึงงานกวีของเขา

หัวใจห้องที่ห้าจึงเป็นการบอก เล่า ต่อย้ำและทบทวนอดีตของสังคมมนุษย์ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ในขณะเดียวกันก็มองย้อนกลับมายังสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงในสภาวะแห่งโลก ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัญหาความขัดแย้งรุนแรง การทำร้ายกัน ปัญหาการใช้ชีวิต สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์มีความสำคัญ ผิดชอบชั่วดีน้อยลง เพราะฉะนั้นเราจึงต้องมีหัวใจห้องที่ห้าไว้รับรู้ พินิจพิจารณา แยกแยะ ความดี ความชั่ว และเป็นเครื่องมือช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม

แม้หลายบทจะมีที่มาจากข่าวสาร แต่กลับไม่เป็นการเล่าซ้ำในรูปร้อยกรอง ซึ่งจะกลายเป็นกวีสถานการณ์ที่มีอายุเพียงข้ามคืน เพราะอังคารขับเคลื่อนจนถึงแก่นแท้ของปัญหา หรือเคียวกรำจากแก่นแท้ภายในตนเองที่สะสมมา เช่นบท “ภาพสะท้อนในวาวหยาตน้ำดาหม่อง ทองดี” เขาจับถึงประเด็นเรื่องผู้ลี้ภัยที่ไร้สิทธิในแผ่นดินอื่น บท “ไม่มีของขวัญจากสงคราม” ก็บอกเล่าถึงอีกแง่มุมหนึ่งที่ใกล้ชิดกับวีรบุรุษ หรือบท “รมณีย์ดอกไม้” ก็มองเห็นสวนสวรรค์อันเป็นผลิตผลจากการทำงานของนักเขียนอาวุโสผู้ล่วงลับ

ด้วยความผูกพันลึกลับต่อครอบครัวและวิถีชนบท ทำให้บทกวีที่เขียนถึงความเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่เคยงดงามอยู่ในความทรงจำนั้นสัมผัสเตือนจิตใจไม่น้อย เช่นบท “ฤดูเก็บเกี่ยว” ซึ่งรำลึกถึงความสุขครั้งวัยเยาว์ในวิถีเกษตรกรรม บท “หมู่บ้านในเสียงตอกเสาเข็ม” และ “บทสนทนาของคนพลัดถิ่น” ก็บอกเล่าถึงชีวิตคนชนบทที่ต้องมาผจญชีวิตอันหยาบกร้านในเมืองใหญ่ บท “อธิปไตยเหนือที่นาผืนเล็กเล็ก” ก็เปรียบเปรยให้เห็นความเจ็บปวดของเกษตรกรเหมือนวัวหนามและเสาซีเมนต์ที่ปักลงบนท้องนา หรือบท “ในกระเป๋าสัมภาระ” ที่เล่าถึงพ่อค้าที่แม่มักจะแอบซุกใส่กระเป๋าให้ลูกชายไปกินยามที่ต้องเดินทาง

เอกสารอ้างอิง

ชาคริต แก้วทันคำ. (2556). “ทวนวรรณกรรม” <http://www.madmenwriter.com>

(26 กรกฎาคม 2557).

อังคาร จันทาทิพย์. (2556). หัวใจห้องที่ห้า. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ผจญภัย.